

فراتر از خبر

ذخاير اورانيوم ايران ممكن است قزاقستان را به كانون يك توافق هسته‌اي تبديل كند

زاميرا ايشنانووا بخش قزاقستان راديو اروپاي آزاد/راديو آزادي

كمتر از يك دقيقه پيش

يك كارشناس هسته‌اي ايران در مركز فرآوري اورانيوم اصفهان كه در حمله اول تيرماه ۱۴۰۴ آمريكا از بين رفت

در حالي كه مذاكرات بر سر برنامه هسته‌اي ايران ادامه دارد، سرنوشت ذخاير اورانيوم با غناي بالاي تهران همچنان يكي از دشوارترين مسائل باقي مانده است.

پيش از حملات هوايي آمريكا و اسرئيل به تاسيسات هسته‌اي ايران در تابستان ۱۴۰۴، آژانس بين‌المللي انرژي اتمي برآورد كرده بود كه ايران ۴۴۰ كيلوگرم اورانيوم با غناي ۶۰ درصد در اختيار دارد. اين ماده اگرچه در سطح تسليحاتي نيست، اما به‌طور قابل توجهي به سطح ۹۰ درصدی كه معمولاً با توليد سلاح هسته‌اي مرتبط است نزديك است.

اكنون پرسش اصلي پيش روی مذاكره‌كنندگان اين است كه در چارچوب يك توافق گسترده‌تر ميان تهران و واشينگتن، چه بايد بر سر اين ذخاير بياید. در هفته‌هاي اخير، از قزاقستان به‌عنوان گزينه‌اي براي نگهداري اين مواد توسط يك طرف ثالث نام برده شده است.

رافائل گروسی، مدیرکل آژانس، ماه گذشته گفت که نگاه قاسم جومارت توقایف، رئیس‌جمهور قزاقستان، به طرح نگهداری اورانیوم ایران مثبت است و بعداً آستانه نیز اعلام آمادگی کرد.

آییک سمادیاروف، سخنگوی وزارت خارجه قزاقستان، در اول ژوئن گفت: «چند کشور از جمله قزاقستان با حسن نیت آمادگی خود را برای ارائه کمک‌های فنی جهت حل این مسئله اعلام کرده‌اند، مشروط بر آن‌که توافق‌های بین‌المللی لازم میان همه طرف‌ها حاصل شود و موضوع وارد مرحله اجرایی شود».

یک هفته پس از این اظهارات، سفیر قزاقستان در ایران با کاظم غریب‌آبادی، معاون وزیر خارجه ایران، دیدار کرد، اما هیچ‌یک از طرفین اعلام نکردند که آیا انتقال اورانیوم در این دیدار مطرح شده است یا نه.

یک راه‌حل میانه هسته‌ای

قزاقستان از نظر هسته‌ای سوابق قابل توجهی دارد. این کشور از سال ۲۰۱۹ میزبان تنها بانک اورانیوم با غنی‌سازی پایین و متعلق به آژانس است؛ تأسیساتی با ظرفیت ۹۰ تُن که با حمایت آمریکا، اتحادیه اروپا، نروژ، کویت و امارات ایجاد شده است. آستانه همچنین دارای رابطه با همه طرف‌های اصلی درگیر است و سابقه‌ای طولانی در عدم اشاعه هسته‌ای دارد.

جان رابرتز، کارشناس انرژی در اندیشکده آتلانتیک، گفت: «قزاقستان در واقع گزینه‌ای بسیار جالب و مناسب است. این کشور صنعت هسته‌ای تثبیت‌شده‌ای دارد و در ساخت نیروگاه‌های هسته‌ای نیز مشارکت داشته است».

با این حال، به نظر می‌رسد عوامل فنی تعیین‌کننده اصلی نباشند.

علی واعظ، کارشناس برجسته عدم اشاعه و مدیر پروژه ایران در گروه بین‌المللی بحران، می‌گوید مانع اصلی نه مسائل لجستیکی، بلکه «اعتماد» است.

از نگاه تهران، این اورانیوم صرفاً ماده‌ای هسته‌ای برای نگهداری امن نیست، بلکه اهرمی در مذاکرات نیز محسوب می‌شود.

واعظ گفت: «با توجه به بی‌اعتمادی عمیق تهران نسبت به آمریکا، بعید است ایران همه مواد خود را یا به طور یک‌جا منتقل کند. ترجیح می‌دهد بخشی را در داخل رقیق کند تا اهرم خود را حفظ کرده و مطمئن شود واشینگتن به تعهداتش عمل می‌کند».

بی‌اعتماد و گلوگاه دیپلماتیک

این بی‌اعتمادی می‌تواند شانس قزاقستان برای ایفای نقش نگهدارنده اورانیوم را پیچیده کند. از نظر ایران، کشور مقصد باید بتواند در صورت فروپاشی توافق، بازگشت این ذخایر را تضمین کند.

واعظ گفت: «مقصد انتقال باید کشوری باشد که ایران به آن اعتماد داشته باشد تا در صورت خُلف وعده آمریکا، اورانیوم را به ایران بازگرداند. تنها گزینه‌ها برای این منظور روسیه و چین هستند».

اما این دقیقاً همان گزینه‌هایی است که واشینگتن به‌طور علنی رد کرده است. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، ششم خرداد در نشست کابینه گفت با واگذاری این ذخایر به روسیه یا چین «راحت نیست».

ترامپ همچنین پیشنهاد داده است که این اورانیوم در نهایت به ایالات متحده منتقل شود. او ماه آوریل در مصاحبه‌ای با رویترز گفت: «ما آن را دریافت خواهیم کرد... آن را به آمریکا منتقل می‌کنیم».

در حالی که ترامپ روسیه و چین را رد کرده، ایران به‌طور قاطع انتقال اورانیوم به آمریکا را نپذیرفته است. این بن‌بست توجه‌ها را به قزاقستان به‌عنوان گزینه‌ای میانه جلب کرده؛ کشوری با تخصص هسته‌ای،

روابط با غرب و همچنین پیوندهای نزدیک با پکن و مسکو.

اگر در نهایت قزاقستان انتخاب شود، این نقش می‌تواند جایگاه بین‌المللی این کشور را ارتقا دهد.

دنیل روزنبلوم، سفیر آمریکا در قزاقستان در سال‌های ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۵، گفت: «این قطعاً جایگاه قزاقستان را در سطح جهانی بالا می‌برد. آن‌ها خود را بازیگری بی‌طرف و گاهی میانجی می‌دانند».

رابرتز نیز معتقد است چنین نقشی با سیاست خارجی قزاقستان که همواره تلاش کرده میان قدرت‌های رقیب پل بزند، همخوانی دارد.

واعظ اضافه می‌کند این جاه‌طلبی، محرک مهمی در دیپلماسی آستانه است: «مشارکت در حل مناقشه‌ای که بر اقتصاد و امنیت جهانی اثر منفی گذاشته، برای بسیاری از کشورها جذاب است».

نگرانی‌های تازه برای شهری آسیب‌دیده

با این حال، پذیرش اورانیوم ایران بدون ریسک نیست.

بانک سوخت آژانس در کارخانه متالورژی اولبا در شهر اوسکمن برای نگهداری اورانیوم بای غنای پایین طراحی شده است. اما ذخایر ایران با غنای ۶۰ درصد، در دسته اورانیوم با غنای بالا قرار می‌گیرد و نیازمند استانداردهای کاملاً متفاوتی برای نگهداری و امنیت است.

دائولت آسانوف، کارشناس محیط زیست، گفت: «نگرانی اصلی این است که تا چه حد به‌طور امن محافظت خواهد شد. ممکن است برای دولت‌ها یا گروه‌های دیگر جذاب باشد. در جنگ‌های امروز، حتی پهبادهای هم می‌توانند زیرساخت‌ها را هدف قرار دهند».

قزاقستان همچنین باید پیامدهای ژئوپلیتیکی این تصمیم را در نظر بگیرد. به گفته رابرتز، این کشور سال‌هاست میان توسعه روابط با غرب و حفظ پیوندها با روسیه و چین توازن برقرار کرده است.

واکنش داخلی نیز می‌تواند حساس باشد. اوسکمن شهری است که نگرانی‌های زیست‌محیطی در آن بالاست، زیرا ساکنان با آلودگی شدید صنعتی هوا دست‌وپنجه نرم می‌کنند و نرخ سرطان در این منطقه به‌طور قابل توجهی بالاتر از میانگین ملی است. افزودن ذخایر بحث‌برانگیز هسته‌ای به این وضعیت، تصمیمی دشوار خواهد بود.

رومن چستنیخ، کارشناس محیط زیست، گفت: «احتمالاً واکنش مردم منفی خواهد بود. حتی نگهداری اورانیوم با غنای پایین هم پیش‌تر نگرانی‌هایی ایجاد کرده بود».

آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به پرسش‌های مفصل درباره الزامات فنی و ایمنی نگهداری اورانیوم ۶۰ درصدی در قزاقستان پاسخی نداد و تنها اعلام کرد که درخواست مصاحبه را دریافت کرده اما به‌روزرسانی جدیدی ندارد.

حامیان این پیشنهاد به تجربه طولانی قزاقستان در دیپلماسی هسته‌ای اشاره می‌کنند. پس از فروپاشی اتحاد شوروی، این کشور داوطلبانه از داشتن سلاح‌های هسته‌ای مستقر در خاک خود صرف‌نظر کرد. در سال ۱۹۹۴ نیز حدود ۶۰۰ کیلوگرم اورانیوم با غنای تسلیحاتی را در عملیاتی موسوم به «پروژه سفایر» به آمریکا منتقل کرد.

قزاقستان همچنین در سال ۲۰۱۵، در چارچوب توافق هسته‌ای آن سال میان ایران، آمریکا و سایر قدرت‌ها، اورانیوم طبیعی در اختیار ایران گذاشت.

گزیده‌هایی از رادیو آزادی

فراتر از خبر

بایگانی

ایران

© ۲۰۲۶ تمام حقوق این وبسایت، بر اساس مقررات کپی‌رایت، برای رادیو فردا محفوظ است.